

Täysistunto

Tiistai 10.2.2026 klo 14.00—17.37

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 188/2025 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä tässä ajassa loppuun, niin asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asia-kohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa ja sen aloittaa ministeri Meri. Olkaa hyvä.

Keskustelu

16.07 **Oikeusministeri Leena Meri** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Suomalainen rikoslain käyttö on maailman huippuluokkaa. Esimerkiksi tuoreen oikeusvaltioindeksin mukaan sijoitumme rikosoikeuden osalta jaetulle kärkisijalle, mikä on tietysti hieno asia. Ongelmana on kuitenkin ollut pitkään, jo vuosikausia, se, että rikosasioiden kuten tietysti muidenkin tuomioistuinasioiden koko käsittely kestää aivan liian kauan, ja tästä syystä tuommekin tänne prosessiin erilaisia lainsäädäntöjä, jotka nopeuttavat tätä menettelyä. Tuo edellinen hallituksen esitys oli ja tämänhetkinen esitys, jota nyt lähdän esittelemään, joka koskee esitutkintalakia ja muita lakeja, on osa tätä hallituksen kokonaisuutta, jolla parannamme viranomaisten mahdollisuuksia nopeuttaa asioiden käsittelyä kuitenkin oikeusturvaa vaarantamatta.

Tämä hallituksen esitys sisältää lukuisia eri toimenpiteitä rikosprosessin sujuvoittamiseksi. Asianomistajan korvausvaatimuksen selvittämistä ja rikosilmoituksen kirjaamista koskevia käytäntöjä sujuvoitetaan, minkä lisäksi kuulusteltavalle voitaisiin ilmoittaa oikeudet ja velvollisuudet etukäteen esimerkiksi sähköisesti, jotta hän voi tutustua niihin ennen kuulemistä. Syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen välistä yhteistyötä ehdotetaan tiivistettäväksi siten, että syyttäjä tulisi nykyistä aikaisemmin mukaan etenkin vaikeimpien rikosasioiden tutkintaan ja saisi syyteharkinnan tueksi tietoja jo esitutkinnan aikana. Ehdotukseen liittyy syyttäjän osallistuminen yksilöidyn loppulausuntopyynnön laatimiseen. Yksilöidymät loppulausunnot parantaisivat rikosasian valmistelua sitten, kun se on jo oikeudenkäyntivaiheessa, ja vähentäisivät tarpeettomia lykkäyksiä oikeudessa käsittelyn myöhemmässä vaiheessa.

Kirjallisen menettelyn soveltamisalaa myös laajennettaisiin siten, että menettelyssä voitaisiin käsitellä rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on nykyisen kahden vuoden sijasta neljä vuotta vankeutta, ja toisaalta rangaistukseksi voitaisiin tuomita nykyisen yhdeksän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2026 vp

kuukauden sijasta enintään yksi vuosi vankeutta. Lisäksi menettelyä sujuvoitettaisiin sääntämällä, että kirjallisen menettelyn edellytysten täytyessä vastaajan olisi halutessaan pyydettävä pääkäsittelyä erikseen, eikä niin, että tämä tulee, ellei hän anna suostumustaan. Keskeisiä edellytyksiä olisi, että vastaaja on tunnustanut teon ja ilmoittanut aikovansa suostua kirjalliseen menettelyyn. Kirjallisen menettelyn keskimääräinen käsittelyaika ja kustannukset ovat selvästi pienemmät kuin pääkäsittelyyn etenevissä asioissa.

Vastaajan poissaolosta huolimatta voitaisiin nykyisen kolmen kuukauden sijasta tuomita vuosi vankeutta. Kaikki varmasti muistamme, että paljon julkisuudessa on keskustelua siitä, että kun järjestetään täysistunto ja vastaaja onkin poissa, niin no niin, pääkäsittely peruuntuu, ja tähän tuodaan nyt joustavuutta siltä osin. Poissaolokäsittelyä myös selkeytettäisiin sääntämällä mahdollisuudesta esittää vastaajan tiedossa olevaa näyttöä, vaikka siis vastaaja olisi poissa.

Ehdotuksilla pyritään sujuvoittamaan ja nopeuttamaan myös sellaisten rikosasioiden käsittelyä, joissa on erityisen suuri määrä asianomistajia. Tällaisia rikosasioita voivat olla esimerkiksi laajat tietomurrot — muistamme esimerkiksi Vastaamon. Ehdotuksen mukaan erityisen laajoissa rikosasioissa voitaisiin liittää rikosilmoituksia yhteen ja käyttää hallintolain mukaista yleistiedoksiantoa, jossa hyödynnetään viranomaisten verkkosivuja. Saattaa olla niin, että esitutkintaviranomainen tai syyttäjä joutuisi lähettämään kymmeniä-, kymmeniätuhansia erilaisia posteja, joten tämä on hyvä ja joustavoittava tapa.

Oikeudenkäyntivaiheen osalta ehdotetaan myös esimerkiksi mahdollisuutta antaa haaste tiedoksi puhelimitse eräin edellytyksin.

Toimenpiteillä toteutetaan hallitusohjelman kirjausja. Kuten tuossa aiemmin kerroin, rikosprosessi nopeutuu, annamme sinne lisää resursseja, mutta haluamme myös tietysti joustavoittaa käytäntöjä. Nämä monet ovat sellaisia, että niitä on toivottu vuosikausia — esimerkiksi tämä kirjallisen menettelyn parantaminen ja sitten tämä, että kun ollaan poissa käsittelystä, niin sitä voisi helpommin käsitellä — ja tässä niitä nyt tulee. Tuossa äsken meillä olikin jo yksi sellainen esitys, ja muitakin on tuotu jo aikaisemmin.

Esitys on laadittu oikeusministeriössä virkatyönä virkamiesvalmistelutyöryhmän muistion ja arviomuistion pohjalta, ja vielä tällä hallituskaudella tullaan antamaan toinenkin sujuvoittamishanke, jossa sitten etsitään lisäkeinoja esitutkinnan tehostamiseksi vielä enemmän. Keskeisenä tavoitteena tässä on tosiaan, että asiat ratkaistaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti tinkimättä oikeusturvasta ja perusoikeuksista. Tietenkin ihmisiä tulee kohdella syyttöminä ja heidän täytyy saada tietoon asiat, mutta muuttuvassa maailmassa on hyvä toimia järkevämmin. Ehdotuksissa on huomioitu siis nämä: oikeusturva ja perusoikeudet. Perustuslain 21 §:n mukaan oikeusturva koostuu useista osatekijöistä, ja niitä on punnittava kokonaisuutena. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille esittelystä. — Sitten jatkamme keskustelua. Edustaja Hänninen.

16.13 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Aluksi haluan kiittää ministeri Merta siitä tärkeästä, arvokkaasta ja merkittävästä työstä, mitä olette tehnyt tälläkin kaudella oikeusvaltion ja turvallisemman Suomen puolesta. Kiitos.

Meidän on syytä olla ylpeitä siitä, että Suomi on yksi maailman vahvimista oikeusvaltioista. Samalla tuota ylpeyden aihetta kuitenkin varjostavat tummat pilvet, nimittäin oikeudenkäyntien pitkä kesto. Vaikka olemme saaneet käsittelyaikoja lyhennettyä, oikeus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2026 vp

laitoksen lisäresursoinnin myötä eivät kasvavat lisätarpeet auta meitä tässä taloudellisessa tilanteessa, josta tänäänkin olemme täällä käyneet keskustelua. Tällä esityksellä pureudutaan siihen, miten voimme yhä sujuvoittaa oikeusprosesseja.

Arvoisa puhemies! Tämän uudistuksen tarkoituksena on lyhentää käsittelyaikoja, poistaa turhaa työtä ja tehdä järjestelmästä tehokkaampi. Se ei yritä keksiä pyörää uudestaan, vaan tavoitteena on vapauttaa viranomaisten aikaa ja vahvistaa yhteiskunnan sisäistä turvallisuutta. Esitutkinnassa poistetaan raskaiksi ja usein tarpeettomiksi koettuja työvaiheita. Jatkossa asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksen selvittämisestä ja ajamisesta voitaisiin päättää jo esitutkinnassa, ja samaa rikosta koskevat rikosilmoitukset voitaisiin liittää yhteen. Tämä vähentää tarpeetonta työtä ja selkeyttää tilannekuvaa massarikoksissa, kuten laajoissa tietoverkkorikoksissa.

Tärkeintä uudistuksessa on kuitenkin se, että sillä vahvistetaan poliisin ja syyttäjän välistä yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on varmistaa, että esitutkinta valmistuu kerralla riittävän laadukkaaksi eikä asiaa tarvitse palauttaa jälkikäteen lisäselvityksiä varten. Tämä vähentää viivästyksiä ja parantaa prosessin ennakoitavuutta. Samalla tuomioistuinkäsittelyjä vahvistetaan siten, että vastaajan poissaolo ei enää estä asian ratkaisemista. Tämä on erityisen tärkeää juuri rikoksen uhrin näkökulmasta, sillä käsittelyjen toistuva peruuntuminen lisää kohtuuttomasti epävarmuutta ja viivästystä oikeusprosessissa. Nämä edellä kuvatut muutokset ovat vain yksittäisiä esimerkkejä tästä oivallisesta kokonaisuudesta.

Arvoisa puhemies! Nämä muutokset eivät ole irrallisia teknisiä tarkennuksia, vaan ne muodostavat saumattoman kokonaisuuden. Sen tavoitteena on nopeuttaa prosessia jo esitutkinnasta aina tuomioon saakka. Nopea ja laadukas rikosprosessi lisää kansalaisten luotamusta oikeusjärjestelmään. Se antaa rikoksen uhrille vastauksen oikea-aikaisesti ja varmistaa, että rikosoikeudellinen vastuu toteutuu. Tämä esitys on merkittävä askel kohti tehokkaampaa ja oikeudenmukaisempaa rikosprosessia. Se vahvistaa viranomaisten toimintakykyä ja siten koko yhteiskunnan turvallisuutta. Mikä tärkeintä, se antaa viranomaisillemme mahdollisuuden keskittyä siihen, mikä on heidän ydintehtävänsä: vaarallisen rikollisuuden torjumiseen ja suomalaisten turvalliseen arkeen. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

16.18 **Jaana Strandman ps:** Arvoisa rouva puhemies, kunnioitettu ministeri! Rikosprosessin sujuvoittaminen ja viranomaisten työn tehostaminen ovat keskeisiä tavoitteita tämän esityksen taustalla. Tavoitteena on helpottaa sääntelyä ja byrokratiaa rikosasioiden ympärillä siten, että rikosoikeudenhoidon resurssit kohdentuvat nykyistä tarkoituksenmukaisemmin ja oikeudenmukaisemmin. Esityksessä ehdotetaan muutoksia muun muassa asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsittelyyn, rikosilmoituksen kirjaamiseen, toimenpiteistä luopumiseen, esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyöhön sekä loppulausuntomenettelyyn ja päätösten perusteluvollisuuteen. Lisäksi lainsäädäntö täydentyy säännöksillä kuulusteltavan oikeuksien ilmoittamisesta ja tiedottamisesta esitutkinnassa, yleistiedoksiannon käytöstä sekä mahdollisuudesta liittää rikosilmoituksia saman rikoksen osalta. Tuomioistuinkäsittelyssä mahdollistetaan haasteen puhelintiedoksianto ja kirjallisen menettelyn sekä poissaolokäsittelyn soveltamisalan laajentaminen. Näillä uudistuksilla pyritään nopeuttamaan prosesseja ja parantamaan viranomaisten työskentelyn tehokkuutta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2026 vp

Nykytilaa ovat leimanneet pitkät käsittelyajat, jotka johtuvat muun muassa rikosoikeuden viranomaisten rahoitusvajeesta, rikosprosessin monimutkaistumisesta ja rikosten kansainvälistymisestä sekä tietoverkon kautta toteutetuista rikoksista. Esityksen toimenpiteet keventävät poliisin esitutkintavelvoitteita, vähentävät hallinnollista byrokratiaa ja mahdollistavat esimerkiksi ilmeisen vähäisten rikosten osalta toimenpiteistä luopumisen asianomistajan vaatimuksista huolimatta.

Arvoisa rouva puhemies! Uudistukset lisäävät myös esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyötä, parantavat kuulusteltaville annettavia tietoja ja selkeyttävät loppulausuntomenettelyä. Yleistiedoksianto ja sähköisten menettelyjen laajempi käyttö sujuvoittavat tiedoksiantoa ja tuomioistuimen menettelyjä samalla, kun perusoikeudet ja oikeusturva säilyvät.

Arvoisa rouva puhemies! Esityksen tavoitteena on tehostaa rikosprosessia, kohdentaa resurssit tarkoituksenmukaisemmin ja varmistaa oikeudenmukainen, sujuva ja ennakoitava rikosoikeudenhoito koko Suomessa. Hienoa työtä jälleen, oikeusministeri Leena Meri, oikeusprosessien sujuvuuden parantamiseksi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rintamäki.

16.21 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelemme hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta. Tämänkin esityksen tarkoituksena on rikosprosessien sujuvoittaminen helpottamalla sääntelyä ja byrokratiaa rikosasioiden ympärillä. Paketti on tosiaan aika laaja. Keskimääräinen rikosasian käsittelyaika viranomaisissa on merkittäväällä tavalla pidentynyt vuosien saatossa. Esimerkiksi poliisin tapauksessa vuonna 2014 käsittelyaika oli keskimäärin 4,1 kuukautta, kun vuonna 2023 se oli jo 6,4 kuukautta.

Yksi keskeinen syy aikojen pidentymiseen on siinä, että rikosoikeudenhoidon viranomaiset ovat kärsineet rahoitusvajeesta jo pitkään. Oikeudenhoidon rahoitusta onkin tällä hallituskaudella onneksi päätetty pysyvästi lisätä. On kuitenkin selvää, että vaikutukset näkyvät viiveellä, koska rikosjuttuja on kertynyt jonoiksi asti kaikissa mahdollisissa viranomaisissa. Oikeusministeri Leena Meri on tehnyt tällä kaudella tärkeää työtä suomalaisen oikeusjärjestelmän uudistamiseksi ja parantamiseksi hallitusohjelman mukaisesti — kiitos siitä.

Arvoisa puhemies! Mikä ihan käytännössä tällä esityksellä sitten muuttuu? Esitutkinnan ja syyteharkinnan osalta muutoksia tulee asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittämiseen ja käsittelyyn, rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuuteen, toimenpiteistä luopumiseen, esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuuteen sekä loppulausuntomenettelyyn ja päätösten perusteluvollisuuteen. Lainsäädäntöön lisätään säännökset oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittamisesta kuulusteltavalle sekä tiedottamisesta esitutkinnassa. Lisäksi mahdollistettaisiin yleistiedoksiannon käyttö sekä rikosilmoituksen liittäminen samasta rikoksesta tehdyille aikaisemmalle ilmoitukselle. Esimerkiksi suurten huumausainekeussien tutkinta on hyvä esimerkki tapauksesta, jossa saattaisi olla hyvä koota asiat yhdelle ilmoitukselle. Joissain oikein laajoissa tapauksissahan kyseessä voi olla vaikka tuhat erillistä rikosilmoitusta — aikamoisiakin rikosvyyhtejä on poliisin työssä nähty.

Arvoisa puhemies! Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyn osalta mahdollistettaisiin haasteen puhelintiedoksianto silloin kun asia voidaan käsitellä kirjallisessa menettelyssä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2026 vp

tai vastaajan poissaolosta huolimatta. Vastaavaa menettelyä voitaisiin käyttää myös haastemiehen tavatessa sattumalta jonkun haastettavan. Kirjallisen menettelyn ja poissaolokäsittelyn soveltamisaloja laajennettaisiin korottamalla enimmäisrangaistuksia ja sujuvoittamalla näiden menettelyjen käyttöä. Prosessit saadaan tehokkaammiksi esimerkiksi kirjallisten menettelyjen lisäämisellä, läsnäolovaatimuksen keventämisellä, sähköisten toimintatapojen sekä etäyhteyksien ja videotallenteiden käytön lisäämisellä, kokoonpanojen taroituksenmukaisuuksien arvioimisella ja syyteneuvottelun käyttöalan laajentamisella.

Kaiken kaikkiaan tämäkin esitys on helposti kannatettava. Poliisitaustaisena kansanedustajana tervehdin ilolla tällaisia uudistuksia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eerola.

16.25 **Juho Eerola ps:** Arvoisa rouva puhemies, kunnioitettu ministeri Meri! Tänään tässä ja nyt käsittelemme hallituksen esitystä, jonka tavoite on hyvin yksinkertainen: rikosprosessin on toimittava nopeammin, voimakkaammin ja korkeampitasoisesti, melkein niin kuin citius, altius, fortius -hengessä näin olympialaisten kunniaksi, eli paremmin kuin aiemmin kaikin puolin.

Tosiasia, kuten muutamassa aiemmassa puheenvuorossa on kuultu, on se, että näitten rikosasioitten käsittelyajat ovat venyneet vuosien mittaan aivan kohtuuttomiksi, ja se ei ole kenenkään etu. Se ei ole ensinnäkään sen uhrin etu, no ei se ole myöskään sen epäillyn etu eikä viranomaisten eikä loppujen lopuksi koko yhteiskunnankaan etu, että nämä käsittelyajat ovat venyneet nyt tämmöisiksi kuin on nähty. Oikeusturva ei parane sillä, että asia maaka siellä jonossa.

Tässä esityksessä pureudutaan nimenomaan tähän turhaan byrokratiaan. Ilmeisen vähäisiä rikoksia ei siis enää pidetä väkisten hengissä vain siksi, että joku esittää sellaisen nimellisen vaatimuksen. Näitä rikosilmoituksia voidaan käsitellä järkevämpinä kokonaisuuksina, eikä tämmöisiä, voinko sanoa, pilailu- ja häirintäilmoituksia enää tarvitse välttämättä kirjata sitten rikosilmoituksiksi.

No, samalla syyttäjän roolia tullaan vahvistamaan jo esitutkinnan yhteydessä, jotta asiat tehdään kerralla oikein eikä niitä korjata sitten myöhemmin kalliisti tuomioistuimissa. Myöskin tätä kirjallista menettelyä ja sitten äsken mainittuja poissaolokäsittelyjä, missä on ollut ongelmia, laajennetaan näissä tilanteissa, joissa se on erikseen perusteltua.

Puhemies! Tämä ei ole, niin kuin olen vähän pahojen kielten kuullut väittävän, mikään oikeusturvan heikennys, vaan päinvastoin tämä on oikeusturvan vahvistamista järjen avulla. Eli resurssit kohdistetaan näihin vakaviin rikoksiin, ja ihmiset saavat ratkaisut asioihinsa nopeammin. Siksi tämä esitys ansaitsee tulla käsitellyksi asiallisesti ja ilman turhaa viivyttelyä, eli tavallaan samalla lailla kuin tässä on nyt tavoitteena, että myös ne oikeusprosessit tulevaisuudessa menisivät. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri käyttää puheenvuoron? — Olkaa hyvä.

16.28 **Oikeusministeri Leena Meri:** Kiitos, puhemies! Nyt kun valiokunnan puheenjohtaja Eerola puhui nopeasti, ripeästi, kuitenkin tehokkaasti oikeusturvaa taaten, niin uskon ja tiedän, että lakivaliokunta toimii aina juuri näin siellä Eerolan johdolla, ja se on hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2026 vp

asia. Tosiaan paremmin ja tehokkaammin, ja paukut laitetaan oikein, kuten puheenjohtaja Eerola toi esille. — Mutta ihan muutamia asioita.

Tässä esityksessä on todella paljon pieniä asioita, jotka kokonaisuutena ovat merkittäviä. Tässä katsoin, että esitutkintaan tulee kymmenen uutta kokonaisuutta, jotka yhdessä muodostavat todella monta uutta asiaa, kuten juuri tämä syyttäjän ja poliisin yhteistyö. Sitten se, että loppulausuntoja voitaisiin pyytää, juuri se, että se asia menee oikeasti hyvässä järjestyksessä oikeusistuimeen, ettei siellä sitten keskeydy. Ja esimerkiksi tiedoksiantojen helpottaminen, se, ettei tarvitse, jos saadaan helposti asia vietyä yleistiedoksiantona, lähettää kymmenilletuhansille ihmisille, ja niin edelleen. Sitten tämän tuomioistuinkäsittelyn osalta on ihan pakko sanoa se, että kun on tosi paljon, vuosikausia puhuttu näistä niin sanotuista poissaolokäsittelyistä eli siitä, kun vastaaja on poissa, niin nyt voidaan helpommin, kun nostetaan sitä rangaistusrajaa, käsitellä myös sellaisia asioita, jotka tietysti ovat vastaajan tiedossa. Saahan hän sinne tulla, mutta jos ei huvita, halua tai ei muuten kiinnosta, niin siitä huolimatta se asia voidaan käsitellä ja siellä voidaan esittää näyttöä, josta vastaaja on tietoinen. Mutta jos ei hän halua tulla kertomaan sinne mitään, niin ei tarvitse sitä varten häntä sinne odotella. Toki, jos tuomioistuin tarvitsee häntä muuta näyttöä varten, niin se on asia erikseen, ja sama koskee tätä kirjallista menettelyä.

Tässä on paljon hyviä uudistuksia. Sitten kuitenkin vähäisten rikosten osalta, niin kuin näpistyksen: totta kai on tarkoituksenmukaista tutkia kaikki rikokset, mutta jos tämmöiseen ei mitään selvyyttä saada, niin poliisi voi jättää sen asian tutkimatta. Mutta siellä on sitten semmoinen takaportti, että ellei erittäin tärkeä yleinen ja yksityinen etu vaadi, niin on jätetty tämmöinen harkintavelvollisuus vielä poliisille.

Kiitän kiitoksista, ja kiitän myös meidän virkamiehiä — siellä ahkeroivat kovasti. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.